రక్తస్పర్శ

[కథానిక]

శ్రీ కొడవటిగంటి కుటుంబరావు

1

శివానికి చాలా చాతనవు — బడి ఎగగొట్టటమూ, బలవంతాన పంపించిన రోజున మేస్టరుకళ్లల్లో కారంకొట్టి తప్పించుకు పారిపోవటమూ, మేస్టరు వెయ్యికళ్లతో కనిపెట్టిఉండి, కడంపిల్లల జోక్యం మానేసి, వాడిచేత గంటసేపు ఒకేపారం చదివించినా ఒక్క ముక్క రాకుండా పరధ్యానంగా చదవటమూ, తనఈడు పిల్లవా డెవడైనా ఒంటరిగా దొరికితే వాడితో ముందు పరిచయం చేసుకుని తరవాత పోట్లాడి ఆఖరుకు వాణ్ణి మెత్తగా తన్నటమూ, అది సాధ్యపడనప్పుడు చచ్చేటట్టు తన్నులుతిని ఎవరితోనూ చెప్పకుండా ఉండటమూ, వారాని కొకసారి ఏదోఒకవిధంగా ప్రాణంమీదికి తెచ్చుకోవటమూ, సినిమాలకూ, నాటకాలకూ, సర్కసులకూ టిక్కెట్టు లేకుండా వెళ్లటమూ, బొగ్గుతో ఊళ్లో గోడలమీద తన నోటికివచ్చిన దౌర్భాగ్యపు కూతలు రాయటమూ, సిగిరెట్లు (కానీకి అయిదురకం) కాల్చటమూ: ఇంకా ఎన్నో! కాని వాడికి ఆడపిల్లల దగ్గిర ఎట్లా ప్రవర్తించాలో చాతకాదు. వాడి కసలు ఆడపిల్లలంటే భయం. ఆభయం జాస్తిగా కలిగినప్పుడు వాళ్లకు వైదొలిగి, తను పాతికేళ్ల మగవా డయినట్టూ, వాళ్లు కాపరంచేసేవాళ్లయినట్టూ ప్రవర్తించేవాడు. కాస్త ఉత్సాహం ఉండి, భయాన్ని కొంతవరకు జయించినప్పుడు తనూ, వాళ్లూ చంటిపిల్లలయినట్టు ప్రవర్తించేవాడు. వాడి ఈప్రవర్తనే ఆడపిల్లలకు రోతగా ఉండేది.

ఇవాళ వాడు ఉత్సాహంతో ఉన్నాడు. మొదటి సంగతి: బడి ఎగగొట్టేశాడు. ఆ తరవాత: వాళ్లమ్మ గూట్లోపెట్టి మరిచిపోయిన అణాకాసాకటి కొట్టేశాడు. ఇంతేకాక వాడు ఎన్నడూఎరగని కిల్లీకొట్టుమీదికి వెళ్లి "ఏమయ్యోయ్, ఒకబీడీ ఇవ్వు!" అని దబాయించి అడిగి ఆబీడీ సంపాదించాడు! ఈ ఉత్సాహంలో వాడు ఇంటికి వచ్చేటప్పటికి లక్ష్మి, పక్కింటివాళ్ల బాలాంబా కలిసి సారెబొమ్మలకు గుడ్డపీలికలతో దుస్తులు కుట్టుకుంటున్నారు.

శివం కాసేపు కాళ్లెడంగాపెట్టి వాళ్ల కార్యక్రమం నిష్పక్షపాతబుద్ధితో గమనించి, ఆఖరుకు వొంగి ఒక చిన్న గుడ్డపీలిక తీసి లక్ష్మినెత్తిన వేసి, "ఒకమ్మాయిగారి నెత్తిన గోరంకి!" అని పాడాడు. బాలాంబ ఒకసారి వాడివంక తీవ్రంగాచూసి వా డక్కడ లేనట్టే నటించింది.

లక్ష్మిమాత్రం వాడివంక రౌద్రంగా చూసి, "నీ కాడపిల్లలతో ఏమాటలురా? అసలు నువ్వు బళ్లోకి వెళ్లక ఇక్కడున్నావేం? అమ్మతో చెప్పనా?" అని అంతకంతకూ గొంతు హెచ్చించసాగింది. వంటఇంటో ఉన్న తల్లికి వినపడాలని ఆపిల్ల తాత్పర్యం.

శివం తన నిర్లక్ష్యం ప్రకటించటానికి అసహ్యంగా నవ్వుతూ, మళ్లీ వొంగి లక్ష్మి చేతిలో ఉన్న బొమ్మ లాక్కున్నాడు.

ఈసారి లక్ష్మి గట్టిగా అరుస్తూ "ఆబొమ్మ ఇచ్చెయ్యరా! నీకేం తెగులుట్రా?... అమ్మా, ఈ శివాయ్ చూడవే! మమ్మల్ని ఏడిపిస్తున్నాడూ! ... వెధవా!" అన్నది.

"నువ్వే వెధవముండవు!" అంటూ శివం లక్ష్మి నెత్తిన ఆ బొమ్మతో ఒకటి పెట్టి, తృప్తిపడక మళ్లీ ఇంకోటిపెట్టి, ఆబొమ్మ ఎత్తి నాపరాళ్లమీద పడేసి ఎటో అయిపులేకుండా వెళ్లిపోయినాడు.

రేపో ఎల్లుండో పెళ్లి కాబోతున్న లక్ష్మి, పైగా తన స్నేహితురాలిముందు: అసహాయత్వం ప్రకటించటానికిగాని, ఏడవటానికిగాని చాలా బిడియపడ్డది. బయటికి కక్కిన కోపంకంటె దిగమింగిన కోపం రెట్టింపు! లక్ష్మి పెదిమలుమాత్రం కదిలిస్తూ శివాన్ని లోలోపలే "వెధవ, వెధవ, వెధవ!" అని లెక్కపెట్టకుండా పదమూడుసార్లు తిట్టుకున్నది.

ఈసంఘటన లక్ష్మికీ, బాలాంబకూ ఎంతఅసహ్యాకరంగా కనిపించిందో శివానికీ అంత అసహ్యాకరంగానే తోచింది. కాని ఏంచేస్తాడూ? తను ఎంతో సదుద్దేశంతో ఏంచెయ్యబోయినా ఆఖరుకు అట్లా పరిణమిస్తుంది. ప్రపంచం అంతటా లక్ష్మివంటి దుర్మార్గు లుండటంవల్ల తనచేత లన్నీ ఇట్లా పరిణమించుత్తై. తనలోపం ఎన్నడూ ఉండదని శివం ఎప్పుడూ ఎరుగును! వాడికసలు అక్కమీద ఎంతో ఆపేక్షా, అభిమానమూ ఉన్నై (లక్ష్మిమీద చెయ్యిచేసుకున్న మరుక్షణం ఆసంగతి వాడికి ఎంత నమ్మకంగానో తెలిసేది). కాని ఏంలాభం? ఆ ఆపేక్ష చూపించేటందుకు తనకు అవకాశమే దొరకదుగా! తన ప్రారబ్ధం!

పశ్చాత్తాపం అందరికీ ఒకవిధంగా రాదు. ఇది శివం యొక్క పేటెంటువిధం. వాడు తనదృష్టిలో తాను హీనుడల్లే కినపడేకంటె తనవల్ల అపకారం పొందినవాళ్లని తన దృష్టిలో అధికం కానిచ్చేవాడు. ఇటువంటి సంఘటన—లక్ష్మిమీద చెయ్యిచేసుకోవలిసిన అత్యావశ్యకత—కనీసం రోజు కొకసారి అయినా కలుగుతూ ఉండేది కనక ఈపాటికి లక్ష్మి శివందృష్టిలో దాదాపూ ఒక దేవతంతగా అయిపోయింది. అయితే ఈ విషయం నిరూపించటానికి శివాని కింకా అవకాశం రాలేదు. ఈపరమరహస్యం ఇంకా శివం హృదయంలోనే బంధించిఉంది.

2

లక్ష్మి తమ్ముడికంటె సరిగ్గా ఒకసంవత్సరం పెద్ద. వాడికి పదోఏడు వచ్చింది—ఇంకా ఏ బీ సీ డీ లు రాకపోయినా. లక్ష్మికి పదకొండు వచ్చినయి. తమతండ్రిని ఇద్దరూ ఎరగరు. వాళ్లు బుద్ధి తెలిసినప్పటినించీ తల్లి శిక్షణకిందనే పెరిగారు.

ఆవిడకు పిల్లల్ని పెంచటం ఏమీ చాతకాదు. చాతకాదని ఆవిడకుగాని, ఆవిడని మెచ్చుకున్నవాళ్లకుగాని తెలీదుకూడాను. ఆవిడ తన ఇద్దరు పిల్లల్నీ ఒకరిమీద ఒకర్ని కాపలాపెట్టింది. వాళ్లిద్దరికీ సహజమైన వైరం ఉంటుందని ఆవిడవిశ్వాసం. (ఆవిశ్వాసానికి ఆధారాలేమిటో నాకయితే తెలీదు!) కాని వాళ్ల ప్రవర్తనను బట్టి ఆవిడవిశ్వాసం సరిఅయినదేనని ఎవరైనా భావించవచ్చును. యథార్థ మేమిటంటే, వాళ్ల ఈ ప్రవర్తనకు ఆవిడవిశ్వాసమే కారణం. ఆ ఇల్లాలు తనపిల్ల లిద్దర్నీ ఒకరిమీద ఒకరిని కాపలాపెట్టటమే కాక ఒకరినించి ఒకరిని సంరక్షించటంలో చాలా ప్రయాసలకు లోనయ్యేది. ఆ ఇద్దరిలోనూ ఏ ఒకరుగాని రెండోవారిమీద ఏనేరం మోపినా సరే, ముందూ వెనకా ఆలోచించకుండా శిక్షించేది. ఎవరివిషయంలో వారు నిజం చెప్పరని ఆవిడ కెంత విశ్వాసమో, రెండోవాళ్ల విషయం అబద్ధం చెప్పరనికూడా ఆవిడ కంతే విశ్వాసం.

ఎప్పటికన్నా ఈ ఇద్దరూ ఒక టవుతారని కాని, కావచ్చునని కాని ఆవిడకు తట్టలేదు. తమ్ముడికి అండగా నిలవాలనే భావం మొదట లక్ష్మికే కలిగింది. ఆపిల్ల తమ్ముడి దుష్ప్రవర్తన జాస్తి అవుతున్న కొద్దీ వాటిని తల్లిదగ్గిర బయటపెట్టటం తగ్గించింది—బయట పెడతానని తమ్ముణ్ణి బెదిరించటం జాస్తిచేసినా. శివం తనవిషయంలో అటువంటి ఔదార్యం ఇంకా పూనలేదనేవిషయంకూడా లక్ష్మిని బాధించలేదు.

లక్ష్మియొక్క ఈ మనస్తత్వానికి కారణాలు నిశ్చయించటం సులభంకాదు. దానికి కారణం స్త్రీలకు అధికంగా ఉండే సహనశక్తి కావచ్చు; లక్ష్మిలో త్వరగా వికసించిన మాతృత్వం కావచ్చు; ప్రతిఫలంకోరని సోదరీప్రేమ కావచ్చు; తల్లివల్ల తమ్మునికి కలిగే శిక్షలో ఉండే న్యాయంలో అవిశ్వాసం కావచ్చు! ఇవేవీ కాకపోతే, ఇందుమూలంగా తమ్ముడిమీద తనకు దినదినమూ జాస్తి అవుతున్న అధికారంమీది తీపి కావచ్చు.

కాని క్రియకు జరిగిందేమంటే, లక్ష్మికి తమ్ముడిమీద ప్రేమ రహస్యంగా వృద్ధికా సాగింది — ఆ ప్రేమకు శివం అనర్హుడవుతున్నకొద్దీ! మనం క్షమించ గలిగిన మనిషిని ఎప్పటికైనా ప్రేమించగలుగుతాం; శిక్షించే మనిషిని ఎప్పటికీ ప్రేమించలేం సరేకదా, మన శిక్ష ఎంత న్యాయమైనదైతే మనకు ప్రేమ అంత అసాధ్యమవుతుంది! ఈ రహస్యం తెలియక ఆ పిల్లలతల్లి తనసంతానాన్ని ఎప్పుడూ న్యాయంగానే శిక్షించేది! ఆవిడ తన పిల్లల్ని అన్యాయంగా శిక్షించినా పశ్చాత్తాపంద్వారా ప్రేమ సాధ్యమై ఉంటును — వానికి రహస్యంగా అక్కమీద ప్రేమ ఉండినట్టు.

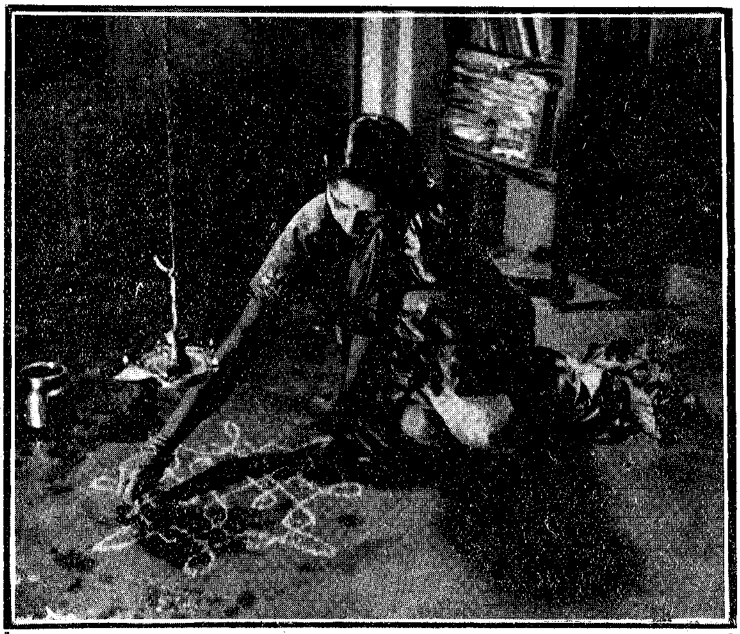

ఉగాదిపండుగ సంబరము

4. ఇంటిముంగిట ముగ్గుల అలంకరణము

పండుగనాటికి ముందురోజు సాయంత్రమైనా, లేదా పండుగనాటి తెల్లవారయినా ఇంటా, బయటా పిండిముగ్గులుపెట్టి గృహాలంకరణం చేయడం పరిపాటి.

3

లక్ష్మికి సంబంధం విచారిస్తున్నారు. అది ఏక్షణాన పెద్దమనిషి అవుతుందోనని ఒకరికొకరు అవకాశం దొరికినప్పుడల్లా చెప్పుకోవటం ఫాషనుగా ఉంది వాళ్ల బంధువర్గంలో. నిజానికి లక్ష్మిలో అటువంటి లక్షణాలింకా ఏమీ లేవు. అది పదకొండేళ్ల పిల్ల అంటే ఎరగనివాళ్లు నమ్మటంకూడా కష్టమే. శివం అక్కకన్నా కనీసం రెండేళ్లు పెద్దవాడనిపిస్తాడు. కనక ఆభయం నిజంగా ఎక్కువమందికి లేదు. పైగా అటువంటి అపూర్వమైన సంఘటన జరిగితే ఏమవుతుందో తెలుసుకుందామని లోపల చాలామందికి ఉందికూడానూ.

"నీకు రావణాసురుడంటి మొగుడు రావల్లే! అప్పుడుగాని నువ్వు చచ్చినట్టు పడి ఉండవు!" అనేవాడు శివం ఇంచుమించు ప్రతిరోజూ. పైకి అట్లా అంటూనే వాడు లోలోపల ఆశ్చర్యపోయ్యేవాడు తననోటికీ, తన హృదయానికీ ఉన్న వైరం చూసి. తనమనస్సును నోటితో దాస్తున్న సంగతి వాడెరగడు. వాడికంత ఆత్మజ్ఞానంలేదు.

లక్ష్మికి సంబంధం విచారిస్తున్నది దానిపినతండ్రి. ఆయనగారిని చూస్తే శివానికి మొదటినించీ పైకిభయమూ, లోపల కోపమూనూ. (వాడి చదువు విషయమూ, వాణ్ణి హద్దులో ఉంచాలనే విషయమూ మొదటినించీ ప్రచారంచేస్తూ వచ్చింది ఆ పెద్దమనిషే!)

ఆయన లక్ష్మిపెళ్లిబరువంతా తనమెడమీదనే ఉన్నసంగతి ఏమాత్రమూ దాచకపోగా అప్పుడప్పుడూ "అబ్బబ్బ! సొంతపిల్లలకు సంబంధం వెతకటమే కష్టం! మరొకరి పిల్లలకు వెతకటంకంటె బాధుఖోపని ఇంకోటి ఉండబోదు!" అని ఆపసోపాలు పడేవాడు.

ఆయన ఆమాట అన్నప్పుడల్లా శివానికి శివమెత్తేది. తనఅక్కపెళ్లిభారాన్ని తన పినతండ్రి సంతోషంతో భరించాలని వాడి అభిప్రాయం కావచ్చును! అంత అయిష్టంతో చేసే సహాయం స్వీకరించటానికి తనతల్లి కెట్లా సిగ్గులేదా అని వాడికి అనిపించేది. అది అట్లా ఉండగా ఆ పినతండ్రి సొంత అల్లుణ్ణి వెతకటానికయితే ఎంత శ్రమపడునో అందులో కొంతమాత్రమే

పడి లక్ష్మికి మొగుణ్ణి తీసుకురాబోతున్నాడని అస్పష్టంగా అర్థంచేసుకుని శివంమనస్సు అదోకవిధమైన ఆరాటంలో పడసాగింది. ఆ ఆరాటానికి తగినట్టే లక్ష్మిని చూడటానికివచ్చే ఒక్కొక్క వ్యక్తిని కళ్లారా చూస్తున్న కొద్దీ దానిపెళ్లి జరగవలిసినట్టు జరగదనే భయం శివానికి జాస్తి కాసాగింది.

ఇప్పటి మనస్థితిలో లక్ష్మిని పెళ్లాడటానికి సాక్షాత్తూ ఆ నిషధేశ్వరుడే వచ్చినప్పటికీ అతను శివంయొక్క తీవ్రవిమర్శకు గురికాకుండా తప్పేటట్టు లేదు — వాడి పినతండ్రి ఆశే కట్నం ఖర్చులేకుండా చూసి తెచ్చిన చవుకబారు సంబంధా లొకలెక్కా?

ఆఖరుకు లక్ష్మివివాహం స్థిరమయింది. పిల్లను చూడటానికి వరుడు స్వయంగా రాలేదు; తనతల్లినీ, అక్కగారినీ తోడిచ్చి తండ్రిని పంపాడు. ఆ వచ్చిన వారి అందచందాలనుబట్టి వరుడిమీద శివానికి మంచి అభిప్రాయం కలగలేదు. (ఆ విషయం విచారించినవారు లేకపోవటం శోచనీయాంశం!) వచ్చినవారు పిల్లను చూసి, నిరభ్యంతరంగా మెచ్చుకున్నారు. ("మీ వెధవమెప్పెవరికి కావాలి? మా అక్కయ్య మీ ప్రాణాలకి భూలోకరంభే!" అనుకున్నాడు శివం నిర్లక్ష్యంగా!)

వరుడు స్కూలుఫైనలుదాకా చదివి మానేశాడని విని లాగుముడి నమ్మకంగా విప్పుకోలేని శివం— స్కూలుఫైనలుదాకా చదువుదామనే ఆశగాని, ధైర్యంగాని లేని శివం— పెదిమ విరిచాడు.

వరుడికి బోలెడంత ఆస్తి ఉందని తెలిసి శివానికి మండిపోయింది. ఆ ఆస్తికి లక్ష్మిని బంధువు లంతా కలిసి విక్రయిస్తున్నారని శివం తన అంతరాత్మలో రూఢిచేసుకున్నాడు.

బంధువు లంతా కలిసి ఈ సంబంధం చాలా బాగుం దని ఒకరితో ఒకరు అనుకుంటున్నకొద్దీ శివానికి ఒంటరితనం దుర్భరమైపోయింది. తనపక్షం పలికేవాడు ఒక్కడన్నా లేడా? ఇంతమందీ కట్టుకట్టి తననూ, లక్ష్మినీ ముంచాలని చూస్తున్నారా? తన కింకా నాలుగేళ్లు — కనీసం మరో రెండేళ్లు — ఉన్నట్టయితే వీళ్ల ఆటలు సాగునా?

తనబాధ కంతా కారణం అసూయ అని శివం ఎరగడు. వాడి కెవరు చెబుతారు? అసలు వాడు బాధపడుతున్న సంగతి ఎవ రెరుగుదురు—వాడిస్నేహితుడు హనుమంతాయితప్ప!

హనుమంతాయీ, తనూ చెరువుగట్టున కూర్చుని లక్ష్మిపెళ్లివిషయం చాలాసేపు చెప్పుకున్నారు — బీడీలు కాలుస్తూ! కనీసం తను చెబుతుంటే హనుమంతాయి సహృదయంతో విన్నాడు.

"వాడు వట్టి పల్లెటూరిగబ్బిలాయిరా!" అన్నాడు శివం—బీడీపొగ వదులుతూ, మొహంలో ఒకవిధమైన విచారమూ, బీడీఘాటూ కనబరుస్తూ. "డబ్బుంది వెధవకు! అయితే చదువులేదు వెధవకు! వెధవ కోతిమాదిరిగా ఉంటాడు!" (తను వరుణ్ణి చూడలేదన్న సంగతి హనుమంతాయితో చెప్పకపోతేనేం? రేపు రుజువయ్యే విషయమేగా!)

హనుమంతాయి కొత్తబీడీ పాతబీడీతో అంటిస్తూ, "ఈపెళ్లిళ్లు — !" అన్నాడు గంభీరంగా.

4

శివంబావమరిది కనకయ్య తనబావమరిది అంటే మొదటినించీ ఒకవిధమైన వాత్సల్యం కనబరుస్తూ వచ్చాడు. ఈ వాత్సల్యం శివంహృదయంలో ఎటువంటిమంట పుట్టించిందీ కనకయ్య ఎరగడు.

కనకయ్యను శివం ఏవిధంగానూ క్షమించలేకపోయినాడు. కనకయ్య అసలు ఎవడూ? తన్ను "ఒరేయ్" అని పిలవటానికీ, ఏవైనా పనులు చెప్పటానికీ వాడికి ఏమధికారం ఉంది? లక్ష్మిమొగుడై కూర్చోవటానికే మధికారం ఉంది? వాడు (తనలో తను తన బావమరిదిని వా డనుకోవటానికికూడా శివానికి చాలా సాహసం కావలసివచ్చిందని పాఠకు లూహించాలి!) 'వాడు తను అనుకున్నంత కోతిగా ఉండకపోవటమేం? బావమరిది అయినందుకే తన కింతగా పనులు చెప్పి తనమీద అధికారం చలాయిస్తున్నవాడు రేపు లక్ష్మిమీద ఎంత అధికారం చలాయించడూ?

పెళ్లివైభవమూ, ఉత్సాహమూ తనని అంటకుండా ఉండేటందుకు శివం తనయీడుకు మించిన

అమానుషమైన ప్రయత్నం చేసి గెలిచాడు. ఆ అయిదు రోజులూ పెడపెడగా తిరిగాడు; వెలుతురుకూడా రాని మూలల నక్కాడు; ఎవరికీ కనిపించలేదు; భోజనం కూడా సరిగా చెయ్యలేదు; కొత్తబట్టలైనా కట్టుకోలేదు. అయితే ప్రత్యేకించి శివంవిషయం గమనించిన వారు లేకపోయినారు.

పెళ్లికూతుర్ని చేసిన లక్ష్మి అందరికీ నేత్రపర్వంగా ఉంటే శివంకళ్లకి ఎవరోఅల్లే కనిపించింది. దానివంక చూసి వాడు, "ఇది నా అక్క!" అని అనుకోలేకపోయినాడు; చూడలేకపోయినాడు కూడానూ! పెళ్లయిన నెలదాకా లక్ష్మి వాడిదృష్టిలో మామూలుమనిషి కాలేదు.

పెళ్లి అయిన రోజునించీ అక్కాతమ్ముళ్లకు కొత్త సంబంధం ఏర్పడ్డట్టయింది. ఇద్దరూ పరస్పరానురాగం వెనకటికన్నా స్వేచ్ఛగా చూపించసాగారు. ఈ విషయంలో శివానిది పరిపూర్ణమైన పరివర్తన. వాడు లక్ష్మివివాహం గురించి తన అభిప్రాయం స్పష్టంగా లక్ష్మికి తెలియచేశాడు. లక్ష్మి తమ్ముడి ఉద్రేకం అర్థం చేసుకోలేదుగాని వాణ్ణి మార్చటానికి ఏ ప్రయత్నమూ చెయ్యలేదు. శివం తనని గుచ్చిఅడిగినప్పుడుమాత్రం తన కేసంబంధమైనా ఒకటే నని తమ్ముణ్ణి నమ్మించింది. ఆ నమ్మకం శివంఆరాటాన్ని కొంతవరకు తగ్గించింది కాని సంతృప్తిమాత్రం కలిగించలేదు. తనకు సరిఅయిన భర్త రాలేదని లక్ష్మి ఎప్పటికైనా తెలుసుకుంటుం దని శివం లోలోపల భయపడుతూనే ఉన్నాడు.

శివానికి తన బావమరిదితో ప్రవర్తన ఎంత కాలానికీ గాడిలో పడలేదు—కుదరలేదు. దారుణమైన దురభిప్రాయంతోనూ, ఏవగింపుతోనూ ప్రారంభించి శివం తన్ను తను సంస్కరించుకునేప్రయత్నంలో కనకయ్యను అతిమంచిగా పరిణమించాడు. మళ్లీ దాన్ని సంస్కరించుకునేప్రయత్నంలో అతిద్వేషం ప్రకటించాడు. శివంప్రకృతి కనకయ్యమీదిగా అటునించి ఇటూ, ఇటునించి అటూ ఉయ్యాల లూగసాగింది.

"మా బావమరిదితో ఎటు పోయినా చిక్కే. మరోనిమిషానికి వాడిబుద్ధి ఎట్లా ఉండేదీ తెలీదు. వాడికి మొత్తానికి చపలచిత్తమే." అని కనకయ్య నిర్ధారణ చేశాడు—శివంతో తగుమాత్రం అనుభవం అయిన మీదట.

ఒళ్లు పై తెలియకుండా తిరిగేవాడు ఒకదెబ్బ తిన్నమీదట కొంత నిషా దిగి, ఇంకా దెబ్బలు తగిలిన కొద్దీ మామూలుమనిషికింద మారి బాధ్యతగుర్తించటం నేర్చుకుంటాడు. లక్ష్మిపెళ్లి శివానికి దెబ్బగా పరిణమించింది. వాడిపొగరు కనీసం సగమైనా చచ్చింది. చదువుమీద వాడికి కొంతధ్యానం పుట్టింది. ప్రశ్నలకు మరీ కొక్కిరాయిసమాధానా లివ్వటం చాలావరకు తగ్గించాడు.

5

లక్ష్మిపెళ్లికి ఇరవైఅయిదువందలు అప్పయింది. ఖర్చు అమితంగా అయిం దని విమర్శించినవాళ్లతో శివంపినతండ్రి తగూ పెట్టుకోలేదు. ఆయన ఏమాత్రమూ చలించకుండా "ఇదే నాకూతురిపెళ్లి అయితే పదిహేనువందలపైన ఒక్కకానీ అయిఉండదు!" అనేశాడు. పరోపకారం చెయ్యటంలో ఉన్న కష్టసుఖాలు ఆ ఒక్కముక్కలోనే విదితమయినై — అర్థంచేసుకోగలవాళ్లకి.

ఈ పెళ్లిలో ఆపెద్దమనిషి కనీసం నాలుగైదు వందలు కొట్టేశాడని వదంతి ఒకటి పడింది. కాని ఈ మాట ఆయనతో ఎవరూ అనలేదు. అంటే తప్పక చక్కని భావగర్భితమైన సమాధానం ఇచ్చిఉండేవాడే.

జరిగిందేమో జరిగిపోయింది. ఈ బాకీ తీరేమార్గం కనిపించలేదు—ఉన్న ఏడెనిమి దెకరాలభూమిలో కొంత అమ్మటంతప్ప. అనాదిగా (అంటే పదిహేను సంవత్సరాలనించీ) వస్తున్న పొలంలో ఏడోవంతో ఎనిమిదోవంతో అమ్మటం అందరికీ కష్టంగానే ఉంది. కాని అమ్మకతప్పదని అంతా గ్రహించారు. అయితే ఇక్కడ మళ్లీ శివంపినతండ్రిగారి లౌక్యజ్ఞానం చాలా ఉపయోగపడింది.

"ఆబాకీ దానంతట అదే చెల్లుబడిపోతుంది. శివం చదువుపూర్తిచేసి నాలుగు రాళ్లు సంపాదించి వాడిపొట్ట వాడు పోసుకోవటం మొదలుపెట్టగానే పొలంలోవచ్చేదీ

ముట్టుకోనవసరం ఉండదు. దానితో అప్పుకాస్తా తీర్చవచ్చు. ఈలోపల ఉండే ఏసాలు కాసాలు ధాన్యం అమ్మేసి బాకీలో చెల్లువేసేదీ, ఏ నెల కావలసింది ఆ నెల అప్పుచేస్తూ ఉండేదీ ! బంగారంవంటి పొలం ఎందుకు పాడుచేస్తారు ? మళ్లీ మనశివం సంపాయించబోయినాడా, పెట్టబోయినాడా?" అన్నాడా పెద్దమనిషి.

"నేను సంపాదించటమూ పెట్టటమూ లేకపోతే ఆ బాకీ తీరనేతీరదుగా! నేను సంపాయిస్తే ఈమాత్రం పొలం అప్పుడే కొనుక్కోవచ్చుగా!" అన్నాడు శివం తెలివిగా. ఆ ముక్కతో పినతండ్రిపడిన కంగారు వాడికి తనలో మూడోవంతు వయసులేని సత్యం, ప్లీడర్లుకూడా మాట్లాడలేని తనతో ఇట్లా మాట్లాడటం సహించలేక వాడిపినతండ్రి వెర్రివాడల్లే పేలాడు. ఆ పేలాపనయొక్క సారాంశం ఏమంటే : "శివం సంపాయించడని తన అనుమానమేకాని, సంపాయించకుండా ఉండాలని తన అభిప్రాయం కాదు; ఇప్పుడు రెండెకరాలు పోగొట్టుకుంటే ఈ రెండెకరాలే రమ్మంటే ఎప్పుడూ రావు!"

చిన్నపిల్లలుకూడా అర్థంఉన్న తెలివిని విమర్శించగలరు. కాని ఇటువంటి అర్థమూ, సందర్భమూ లేని అతితెలివిని విమర్శించలేరు. శివం మళ్లీ నోరెత్తలేదు.

శివంగారి కుటుంబానికి సంవత్సరానికి సుమారు అయిదువందల రాబడి. లక్ష్మిపెళ్లి కయిన అప్పుమీద వడ్డీ మూడువందలు. కనక రాబడి అప్పులో చెల్లువెయ్యటంవల్ల అసలులో రెండువందలుమాత్రమే చెల్లుపడేది. పైగా ఈ కుటుంబానికి నెలకు ముప్ఫైఅయినా లేకుండా జరగదు. ఈ నాలుగువందలూ చిల్లర చిల్లరగా అప్పుతీసుకురావటంవల్ల వడ్డీద్వారా కలిసివచ్చేది ఉజ్జాయింపున సంవత్సరానికి పాతికరూపాయలుంటుంది. ఈ పాతికరూపాయల కోసం ఒక అప్పులవాడికి మరో ఏడెనిమిదిమంది చిల్లరబాకీదార్లు జత అయినారు. కొంచెం ఆలస్యమై డబ్బు అనుకున్ననాటికి అందకపోతే ఇంటో బియ్యానికీ, ఉప్పుకీ, పప్పుకీ కూడా గిజగిజలాడుకోవలసివచ్చేది. చివరకు ఏవిధంగా పరిణమించిందంటే, పొలంమీదవచ్చేది సంవత్సరమల్లా చేసిన బాకీలు తీర్చటానికిమాత్రమే సరిపొయ్యేది. హాయిగా డబ్బు దగ్గిరపెట్టుకుని జీవించే కుటుంబం చేబదుళ్లమీద బతకవలిసివచ్చింది. పెద్దబాకీలో మొదటిసారి వేసిన అయిదువందల చెల్లు తప్ప మరో కానీ చెల్లుకూడా పడ్డపాపాన పోలేదు! శివం పినతండ్రిగారి లౌక్యానికి ఫలితం ఇదీ.

పొదుపుగా జీవించటమంటే డబ్బుకోసం ఇబ్బంది పడుతూఉండటమే నని విశ్వసించే శివంతల్లి కీపద్ధాటు సమ్మతమయింది. శివాని కిది ఏమాత్రమూ రుచించలేదు. వాడు ఒక కానీపెట్టి కొనుక్కుతినాలన్నా, ఒక అణాపెట్టి సినిమాచూడాలన్నా "అదుగో నువు సంసారం దివాలాతీస్తున్నావు!" అనేది తల్లి. "వెనక జరిగినట్టు కాదోయ్! ఇప్పుడు కొంచెం ఒళ్లుదగ్గిరపెట్టుకుని ఉండాలి!" అనేవాడు పినతండ్రి—లక్ష్మిపెళ్లినాటినించీ ప్రపంచాని కొక కొత్తశకం ప్రారంభమైనట్టుగా.

"ఉన్న బాకీ లన్నీ నేను ఖర్చుచేసే కాన్లతోనూ, అణాలతోనూ తీర్చేటట్టున్నారు !" అని శివం అంటే, పినతండ్రి "నాలుగుకాన్లు అణా! పదహారణాలు ఒక రూపాయి!" అని జ్ఞాపకంచేసేవాడు శివానికి. ఆయన ఆశే మాటలమనిషి కాడు!

6

1930 నడిమధ్యను ప్రపంచ ఆర్థికపరిస్థితులు తల్లకిందైనప్పుడు ధనాభావంవల్ల శివం తన ఇంటరు చదువు కట్టిపెట్టి కొంప చేరవలసివచ్చింది. అప్పటికి వాడి బాకీలు దాదాపు అయిదువేలకు చేరబడినయి. కుంగిపోయిన ధరలవల్ల ఆస్తివిలవకూడా అంతే అయింది. బాకీదార్లంతా తొందరపడుతున్నారు.

ఈ సమయంలో కనకయ్య శివానికి దేవుడల్లే అడ్డపడ్డాడు — కనీసం అంతా ఆమాట అన్నారు.

"నీబాకీ లన్నీ నేను తీరుస్తాను. ఏదైనా వ్యాపారం చేసుకునేటందు కొక అయిదువంద లిస్తాను. నీపొలం యావత్తూ నాకు రాసివ్వు !" అన్నాడు కనకయ్య బావమరిదితో.

" ఏ ధరప్రకారం? " అన్నాడు శివం.

" అందరూ తీసుకునే ధరే! " అన్నాడు కనకయ్య.

"అందులో బావమరిదివైె నువ్వు నాకు చేసే ఉపకారం ఏముందీ?"

"లోకులు తినేది నేనే తింటున్నానని నువ్వే సంతోషించరాదూ?" అన్నాడు కనకయ్య. "మరొకరికంటె నాకింకా తక్కువకే ఇవ్వొచ్చునే. నేనేం తినగూడనివాణ్ణా?"

"నువ్వు తినగూడనివాడివికావు కాని నేను పెట్టలేనివాణ్ణి. మనబంధుత్వంలో కొంత లాభం పొందదగిన యోగ్యత మన ఇద్దరిలోకీ నాకే ఉంది. ఎవరినన్నా అడుగు" అన్నాడు శివం. వ్యవహారం మాటకారితనంలోకి దిగింది.

"ఈధరలు ఎప్పటికీ ఇట్లాగే ఉండిపోవు. ఎప్పటికైనా లేవవచ్చు. కనక నువ్వు నాకు ఉపకారం చెయ్యదలిస్తే ఒకపనిచెయ్యి. ఈబాకీదార్లు ఆగరు. ఆబాకీలన్నీ నువ్వే తీర్చు. నేను నీకు నోటురాస్తాను. కావలిస్తే నా ఆస్తి యావత్తూ తనఖాపెడతాను. కాస్త ధరలు హెచ్చగానే నాఆస్తి బాకీ ఉన్నంతవరకు నువ్వే తీసుకుందువుగాని." అన్నాడు శివం ఆఖరుకు.

నిజానికి కనకయ్య కిది ఇష్టం లేదు. ఆయనఉద్దేశం బావమరిదిఆస్తి కలుపుకుందామనే. కాని ఆమాట పైకి ఎట్లా అంటాడు? శివం చెప్పినదాని కాయన సరేనన్నాడు.

సమయానికి బాకీదార్లలో ఒకాయన శివానికి మంచి సలహా ఇచ్చాడు: "ఆస్తిమాత్రం తనఖాపెట్టకు. నీకు కానీ పుట్టదు. చాలా బాధపడతావు. మీ బావమరిది వ్యవహారం తెలిసినవాడే. నీజుట్టు ఆయనచేతిలో చిక్కినతరవాత నీకు దమ్మిడీ కావాలన్నా ఆయన ఇస్తే కద్దు, లేకపోతే లేదు. జాగ్రత్తసుమా!" అని ఆయన శివంతో చాటుగా అన్నాడు.

కనకయ్య శివంబాకీలన్నీ తీర్చి, వాడిచేత నోటు రాయించి తాకట్టుదస్తావేజు రాయటానికి స్టాంపులు కొనితెచ్చినతరువాత శివం పెడకట్టైతనంగా "నోటు చాల్లే. మళ్లీ ఇదికూడా దేనికి? డబ్బు దండగ!" అన్నాడు.

ఆశ్చర్యంతోనూ, కోపంతోనూ కనకయ్యనోట మాటరాలేదు. శివం ఆస్తి తాకట్టుపెట్టనని భీష్మించాడు. కనకయ్య విషం చాలావిధాల వెళ్లకక్కాడు. ఇందుకనే అయినవాళ్లలో లావాదేవీ పనికిరా దన్నాడు. మనిషిని నమ్మటానికి లేకపోయినతరవాత ఏం లాభ మన్నాడు.

"తాకట్టుకోసం ఇంత ఆరాటపడటంలోనే నీకు నాలో నమ్మకం లేదని తెలుస్తున్నది. నేను తాకట్టు పెట్టననటంవల్ల ఏదో గ్రహించినట్టు నటిస్తా వేమిటి?" అన్నాడు శివం.

కనకయ్య తాకట్టు పెట్టితీరా లన్నాడు. లేకపోతే ముందుముందు శివం చాలా పశ్చాత్తాపపడవలసి రావచ్చుననికూడా సూచించాడు.

శివానికి మండిపోయింది. తనుపడే పశ్చాత్తాపానికీ, లక్ష్మికీ సంబంధం ఉంటుంది దని వాడు గ్రహించగలిగాడు. కాని శివానికి భావాలను దాచగలశక్తి ఈ మధ్యకాలంలో అబ్బింది. వాడు నవ్వుతూ "పోనీ, ఇంకో ఆరునెల్లాగు, బావా! ఈలోపుగా ధరలు లేస్తే సరేసరి. లేకపోతే, మళ్లీ తాకట్లూ గోకట్లూ దేనికి, పొలమే రిజిస్టరుచేసి ఇస్తాను." అని ఉపాయంగా కనకయ్యను సమాధానపరిచాడు.

"నీయిష్టంవచ్చినట్టు ఏడుచుకో! చెబితే వినేవాడి కేమైనా చెప్పొచ్చుగాని —" అని తన సమ్మతి తెలియబరిచి కనకయ్య వెళ్లిపోయినాడు. దగ్గిరపడ్డ తండ్రిఆబ్దికంకోసం లక్ష్మిమాత్రం ఉండిపోయింది.

7

ఆరాత్రి అక్కా తమ్ముడూ ఒకరి హృదయాలొకరికి విప్పిచెప్పుకున్నారు. హృదయాలు విప్పుకోవటమనేది తెలుగుదేశపు మధ్యమతరగతి కుటుంబాల్లో ఏకోదరులకు కూడా రోజూ సాధ్యమయ్యే పని కాదు. లక్ష్మితో మాట్లాడుతున్నప్పుడే శివానికి తెలుసును— మళ్లా ఇటువంటి అవకాశం తనజీవితంలో లభించదని. మళ్లా రేపటినుంచీ తనూ, లక్ష్మి మామూలు అక్కాతమ్ముళ్లే. కాని ఈరాత్రి అపూర్వమైనది. ఇటువంటిది

"......నేను చచ్చాననుకునే ఈపని చేశావా? ......నేను మళ్లీ ఇంకా నీమొహం చూస్తానా? . ... ఇంత ద్రోహంచేసి నువ్వు నాగడప తొక్కుతావా?... వెధవపని చేస్తావా ? నే నివ్వలేనని ఆమహారాజు కాళ్ల మీద పడలేకపోయినావా ? నీ ముష్టినోటు చించి నీ మొహాన ఎన్నడో పారేసేవారుగా ! .... ఈ ముష్టి అయిదువేలు నీచేత గడ్డి తినిపించిందిగాని ఆయన కిదో లెఖ్ఖ అనుకున్నావా?...."

అక్షరాలా కనకయ్యఅభిప్రాయాలు కావుగాని గొప్పమాటలు! కనకయ్య భార్యప్రవాహానికి అడ్డుపడ లేక చూస్తూ ఊరుకున్నాడు. తనకు అయిదువేలు లెఖ్ఖ లేకేంగాని లక్ష్మిమాటలు వినటానికి మహాశ్రావ్యంగా ఉన్నై!

మౌనంగా అక్కగారి ఉపన్యాసం వింటున్న శివంచెవులకుకూడా అవి శ్రావ్యంగానే ఉన్నసంగతి, పాపం, కనకయ్య ఎరగడు!

తరవాత వారంరోజులకు చూసుకుంటే ఎంత వెతికినా శివంరాసిన నోటు కనిపించలేదు. అది పూర్తిగా అదృశ్యమయింది.

9

పదిసంవత్సరాలపాటు లక్ష్మి, శివం ఒకరి నొకరు చూసుకోలేదు. ఆఖరుకు లక్ష్మి మంచానపడి అవసాన దశలో ఉండగా భర్తను దగ్గిరికి పిలిచి "ఒక్కసారి మా తమ్ముడికి కబురుచెయ్యండి!" అన్నది.

"వాణ్ణా—?" అన్నాడు కనకయ్య ఆశ్చర్యంతో.

"పిలిపించండి ! ఇక నేను బతకను! " అని బతి మాలింది.

కనకయ్య సరే నన్నాడు. పదిసంవత్సరాలు తనను వంచించిన భార్యను ఒక్కసారి వంచించి కనకయ్య భగవంతుడిదృష్టిలో పతితుడై ఉంటాడు !

ఇంకో అయిదునిమిషాలకు ప్రాణంపోతుందనగా ఒళ్లుతెలిసి "వచ్చాడా?" అన్నది లక్ష్మి. శివం రాలేదని చెప్పారు.

"రాడు!—వాడు రాడు ! నేనే రావద్దన్నాను!" అని లక్ష్మి కళ్లుమూసుకుంది. ఆమెను వెంటనే మైకం కప్పేసింది. ఆమైకంలోనే ఆమెఆత్మ శరీరాన్ని వదిలింది!

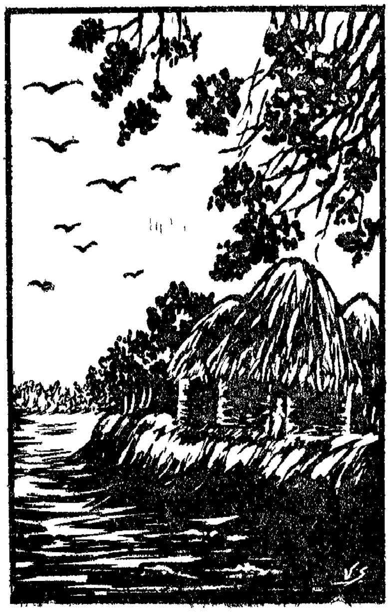

"......నేను చచ్చాననుకునే ఈపని చేశావా? ......నేను మళ్లీ ఇంకా నీమొహం చూస్తానా? . ... ఇంత ద్రోహంచేసి నువ్వు నాగడప తొక్కుతావా?... వెధవపని చేస్తావా ? నే నివ్వలేనని ఆమహారాజు కాళ్ల మీద పడలేకపోయినావా ? నీ ముష్టినోటు చించి నీ మొహాన ఎన్నడో పారేసేవారుగా ! .... ఈ ముష్టి అయిదువేలు నీచేత గడ్డి తినిపించిందిగాని ఆయన కిదో లెఖ్ఖ అనుకున్నావా?...."

అక్షరాలా కనకయ్యఅభిప్రాయాలు కావుగాని గొప్పమాటలు! కనకయ్య భార్యప్రవాహానికి అడ్డుపడ లేక చూస్తూ ఊరుకున్నాడు. తనకు అయిదువేలు లెఖ్ఖ లేకేంగాని లక్ష్మిమాటలు వినటానికి మహాశ్రావ్యంగా ఉన్నై!

మౌనంగా అక్కగారి ఉపన్యాసం వింటున్న శివంచెవులకుకూడా అవి శ్రావ్యంగానే ఉన్నసంగతి, పాపం, కనకయ్య ఎరగడు!

తరవాత వారంరోజులకు చూసుకుంటే ఎంత వెతికినా శివంరాసిన నోటు కనిపించలేదు. అది పూర్తిగా అదృశ్యమయింది.

9

పదిసంవత్సరాలపాటు లక్ష్మి, శివం ఒకరి నొకరు చూసుకోలేదు. ఆఖరుకు లక్ష్మి మంచానపడి అవసాన దశలో ఉండగా భర్తను దగ్గిరికి పిలిచి "ఒక్కసారి మా తమ్ముడికి కబురుచెయ్యండి!" అన్నది.

"వాణ్ణా—?" అన్నాడు కనకయ్య ఆశ్చర్యంతో.

"పిలిపించండి ! ఇక నేను బతకను! " అని బతి మాలింది.

కనకయ్య సరే నన్నాడు. పదిసంవత్సరాలు తనను వంచించిన భార్యను ఒక్కసారి వంచించి కనకయ్య భగవంతుడిదృష్టిలో పతితుడై ఉంటాడు !

ఇంకో అయిదునిమిషాలకు ప్రాణంపోతుందనగా ఒళ్లు తెలిసి "వచ్చాడా?" అన్నది లక్ష్మి. శివం రాలేదని చెప్పారు.
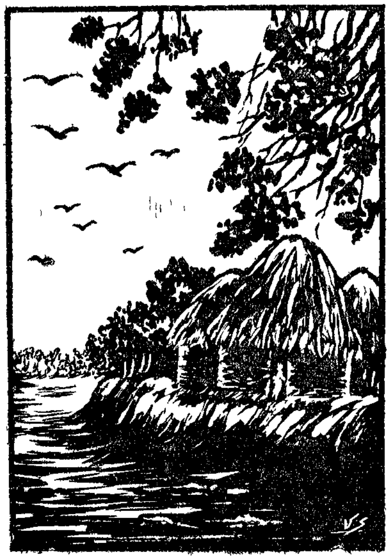
"రాడు!—వాడు రాడు ! నేనే రావద్దన్నాను!" అని లక్ష్మి కళ్లుమూసుకుంది. ఆమెను వెంటనే మైకం కప్పేసింది. ఆమైకంలోనే ఆమెఆత్మ శరీరాన్ని వదిలింది!